

فون و وفور پشه‌ها (دوبالان: کولیسیده) در استان زنجان، ۸۲-۱۳۸۱

دکتر محمد باقر قوامی*، دکتر حسین لدنی**

نویسنده‌ی مسئول: دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی زنجان ghavami@zums.ac.ir

دریافت: ۸۴/۵/۱۵ پذیرش: ۸۵/۲/۴

چکیده

زمینه و هدف: پشه‌ها حشرات خون‌خواری هستند که اهمیت پزشکی و بهداشتی فراوان دارند. برخی از مناطق استان زنجان از مهم‌ترین پرورشگاه‌های دائمی پشه‌ها در ایران هستند. با توجه به تغییر وضعیت استان از جنبه‌های مختلف در سی سال اخیر، قدمت طولانی مطالعات انجام یافته و ضرورت تدوین برنامه‌های کنترل بیماری‌های منتقله از پشه‌ها، این مطالعه با هدف تعیین فون و وفور پشه‌ها در استان زنجان طی سال ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۲ انجام گرفت.

روش بررسی: در این مطالعه‌ی توصیفی پشه‌های بالغ به شیوه‌ی افشانه‌ی پیرترویدی (PSS) و تله‌ی نوری و لاروهای آن‌ها به شیوه‌ی دستی از ۵ مکان ثابت داخلی و خارجی در نزدیکی زیستگاه‌های لاروی شهرستان‌های زنجان، ماهنشان، طارم، خداآبند و ابهر در ده نوبت (از شهریور لغایت مهر ۱۳۸۱ و خرداد لغایت مرداد ۱۳۸۲) به فاصله‌ی ۱۵ روز نمونه‌گیری شدند. نمونه‌های صید شده با میکروسکوپ بررسی و بر اساس کلیدهای استاندارد شناسایی شدند.

یافته‌ها: در این مطالعه ۱۶۷۴۳ پشه‌ی بالغ به شیوه‌ی PSS جمع‌آوری شدند. کمپلکس آنوفل ماکولینیس بیش از ۷۴ درصد (۱۲۵۴۹ عدد) و کولکس تیلری ۵۶/۲۱ درصد (۳۵۲۰ عدد) پشه‌ها را شامل بودند. کولکس پی‌پینز، کولیستا لانگتورنولاتا، آنوفل سوپریکتوس و کولیستا ساب اوکرا در مجموع ۴/۲ درصد (۶۷۴ عدد) نمونه‌ها را به خود اختصاص دادند. تعداد ۳۷۲۳ لارو از زیستگاه‌های ثابت صید شد که لاروهای کولکس تیلری ۶۸/۲۵ درصد (۲۵۴۱ عدد)، کمپلکس آنوفل ماکولینیس ۱۶ درصد (۶۰۷ عدد)، آنوفل سوپریکتوس ۳۱۳ عدد (۸/۴ درصد)، کولیستا لانگتورنولاتا ۱۳۲ عدد (۳/۲ درصد)، کولکس لاتیسینکتوس ۹۰ عدد (۲/۸ درصد) و کولکس هورتنسیس ۲۹ عدد (۰/۸ درصد) بودند. آنوفل هیرکانوس و کولیستا ساب اوکرا نیز به صورت نادر در میان لاروها وجود داشتند. در روش صید با تله‌ی نوری ۴۷۲۷۳ نمونه پشه‌ی بالغ صید شد که ۸۷/۹۳ درصد آن‌ها کولکس تیلری و ۱۱/۱۲ درصد آنوفل ماکولینیس بودند.

نتیجه‌گیری: انجام بررسی‌های اکولوژیکی و مولکولی سلولی بر جمعیت‌های مختلف آنوفل ماکولینیس، آنوفل سوپریکتوس و کولکس تیلری توصیه می‌گردد. گونه‌های آنوفل هیرکانوس، کولکس لاتیسینکتوس، کولکس هورتنسیس، کولیستا لانگتورنولاتا و کولیستا ساب اوکرا بایستی در تشخیص افتراقی گونه‌های استان مد نظر قرار گیرند.

واژگان کلیدی: آنوفل، کولکس، کولیستا، زنجان، ایران

مقدمه

دارند و با آزار و اذیت خود هنگام خون‌خواری، ایجاد حساسیت‌های پوستی و انتقال بیماری‌های عفونی از نظر پزشکی و بهداشتی حائز اهمیت می‌باشند. تا به حال بیش از

پشه‌ها مهم‌ترین حشرات خون‌خواری هستند که برای رشد تخمک نیاز به خون‌خواری از انسان و حیوانات

* دکتری حشره‌شناسی پزشکی، استادیار دانشگاه علوم پزشکی زنجان

** دکتری حشره‌شناسی پزشکی، استاد دانشگاه علوم پزشکی تهران